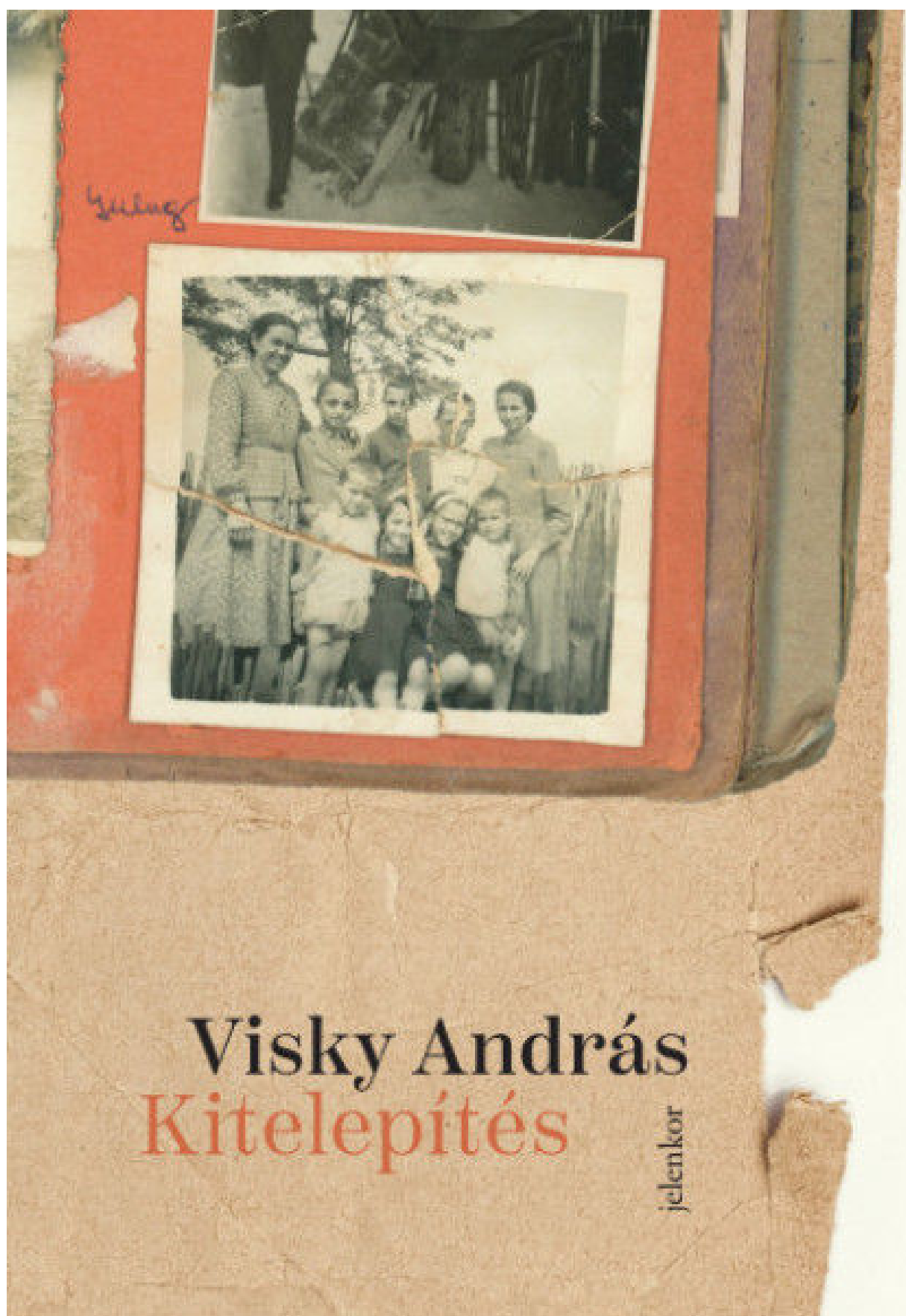

Visky András
Kitelepítés

jelenkor

În preambulul întâlnirii de azi 19 februarie ora 16 de la Muzeul Revoluției din Timișoara în jurul expoziției RomLag realizată de Muzeul Ororilor Comunismului din România de la București, pe care vă invit să o vizitați, vom face și o incursiune pe situl www.deportatiinbaragan.ro BCUT pentru a arăta cum memoriile se leagă între ele și dezvăluie mereu alte părți ale istoriei trăite. Pe [Raftul cu cărți](#) ultima copertă de carte adăugată este cea de mai jos care e o incursiune în memoria Bărăganului, un roman al familiei lui András Visky și al deplasării ei forțate cu DO la Lătești. Dacă intrați pe sit la localitatea respectivă veți găsi și câteva pagini din Aurel Păuna fost student la Politehnica Timișoara în anul 1956, arestat cu acel prilej, care, după închisoare a fost trimis cu DO la Lătești ca deținut politic. Adică element cu D. O. cum menționează arhivele securității. Acolo i-a cunoscut pe cei 7 copii ai familiei Visky și le-a dat ore de matematică, atașându-se de ei pe viață. De la A. Păuna sunt pe sit și câteva poze din colonia de muncă Lătești între care și două cu copiii pastorului Ferencz Visky. Așa am auzit a doua oară de ei. Prima oară mi-a povestit Romulus Pop în interviul publicat în 1997 Istorie trăită - istorie povestită. Deportarea în Bărăgan 1951 - 1956, la Amracord Timișoara și el publicat pe sit.

Cei care au citit cartea lui András Visky în maghiară - lansată la Teatrul Maghiar din Timișoara cu ocazia premierei piesei sale de teatru Caravaggio - mi-au spus că e cartea anului 2022. Sper că anul 2023 va fi anul traducerii ei în română. Am rugat-o pe Ildiko Gabos Foartă să ne facă o scurtă introducere în materia cărții și să traducă câteva fragmente pentru a vă convinge că merită citită. Textul de mai jos pentru care îi mulțumesc va fi adăugat pe sit la Lătești. Mulțumesc Ildiko pentru promptitudinea cu care m-ai ajutat să mai punem o piesă lipsă într-un mozaic în construcție.

ANDRÁS VISKY, KITELEPÍTÉS (DEPORTARE), Ed. Jelenkor, Budapesta, 2022)

„Dacă vrei să rămâi singur cu Dumnezeuul tău, atunci du-te în Bărăgan”

de Ildikó Gábos-Foartă

Pentru literatura maghiară din România, apariția acestui roman de autoficțiune al bine-cunoscutului scriitor și regizor de teatru, András Visky (n. 1957, la Târgu Mureș), este, fără îndoială, cel mai important eveniment editorial al anului 2022.

„O familie austro-ungară în gulagul românesc. După revoluția din 1956, tatăl lui András Visky, un pastor reformat, a fost condamnat la 22 de ani de închisoare și la confiscarea totală a averii, iar mama sa – împreună cu cei șapte copii ai lor – a fost deportată într-un lagăr din stepa Bărăganului, la granița cu Delta Dunării.

Cititorul este introdus în viața de zi cu zi a unui lagăr de muncă românesc, creat și întreținut după modelul sovietic, luând cunoștință de poveștile straniei ale deținuților de diverse naționalități, privite, adică receptate, prin ochii mezinului familiei.” – aflăm de pe una din clapele cărții.

Figura centrală a romanului este Mama (mereu scris așa, cu majusculă, la fel ca Tata, trimitând, în mod subtil, la Mama și la Tatăl din Cer), o tânără austriacă, Femeia care luptă pentru viața copiilor săi. Dintr-o fericită întâmplare, reușesc să ia cu ei Biblia, singura carte din care Mama le citește zilnic. Aceste povești, înșirate de-a lungul a 822 de scurte paragrafe, după modelul versetelor biblice, și lecturabile cu sens chiar și pe sărite, rupte din context, constituie cadrul narativ, un rol important în narațiune jucând îndeobște cele despre slăbiciune și putere. „Eu mereu am vrut să fiu mai puternică decât voi, dar acum, în sfârșit, am renunțat, mi-am dezrobit inima, nu pot să vă apăr de nimeni și nimic, cei slabi sunt întotdeauna cei mai puternici, da” – le spune Mama copiilor ei, după ce, așa-zicând, reînvie dintr-o lungă stare de moarte aparentă, altfel zis catatonică.

Nu este, deci, de mirare că întreaga gândire și viață interioară a copiilor este profund influențată de Sfânta Scriptură. Dumnezeu, deși absent, la fel ca Tatăl lor, este perceput aproape ca un membru de familie. Este pretutindeni, dar în absență.

Pe lângă Mamă, un alt personaj cheie este Nényu, fata tânără care într-o bună zi a bătut la ușa lor (în timpul mării foamete din 1947 foarte mulți din secuime s-au refugiat mai spre nord-vest, în Partium), întinzându-le o scrisoare de recomandare din partea pastorului reformat László Nagy, în care-i roagă s-o primească la ei pe fată pentru două săptămâni. I-au permis să rămână la parohie, dar nu ca slugă, ci încurajând-o să se comporte ca un membru de familie. După cele două săptămâni, Nényu le spune că vrea să rămână cu ei toată viața. Ceea ce i s-a și permis, însă n-au adoptat-o, nu i-au dat numele lor, pentru a fi liberă să plece oricând și să-și trăiască propria viață. Numai că ea îi urmează, benevol, și în Bărăgan! „Eu mă gândesc la Nényu ca la unul din sfinții celei de-a doua jumătăți a secolului XXI, prezența cărora te eliberează și te tulbură în același timp” – mărturisește autorul într-un interviu.

Chiar dacă, pe moment, sunt copleșiți de situația lor, ei nu-și pierd credința și speranța, în timp ce îndură cu toții frigul, foamea, bolile, bătăile, violurile aflate la ordinea zilei, sentimentele de deznădejde, neputință, revoltă, furie, resemnare, apatie; povești de viață zguduitoare și fascinante, întrețesute artistic, împânzesc tot romanul.

Deosebit de emoționant, de o mare măiestrie artistică, este capitolul Probă deplâns, momentul eliberării și al reîntâlnirii cu tatăl. Totuși romanul nu se încheie aici, cu toate că era de așteptat și, poate, dorit de cititori, un happy end ca-n filme. „Dar în acest caz, oare cititorul ar mai fi avut ocazia să mediteze asupra dilemei existențiale dacă cineva își poate sacrifica familia pentru convingerile și identitatea de sine?” – se întreabă Edith Domján în cuprinzătoarea sa recenzie despre carte.

Deoarece părinții și cei șapte copii rămân în continuare sub supravegherea serviciilor secrete românești, mai urmează încă 6 capitole scurte, la fel de intense ca restul, dar în alt registru.

„Cartea lui András Visky este povestea emoționantă și înălțătoare a unei familii care, chiar și în vulnerabilitatea și umilința ei, își trage puterea, iar și iar, din iubire și încredere. ” – se trage concluzia în prezentarea de pe coperta cărții.

FRAGMENTE DIN CARTE

136

(din capitolul Grüber)

acesta e lagărul morților neîngropați, a lămurit-o pe Mama locuitorul de groapă, Grüber, din lagărul Răchitoasa, care nici colibă, nici bordei nu voia să-și facă, în ciuda amenințării cu pușcăria de către comandamentul lagărului. Grüber le râdea în nas, n-aveți decât să mă închideți unde vreți, le-a spus, nimic nu mă mai surprinde

307

(din capitolul Miraculosul pescuit)

e plină Dunărea de povești, și fiecărei povești îi aparține cel puțin un trup omenesc, de obicei sub formă de cadavru care, deși e căutat în permanență, niciodată nu va fi găsit, în poveștile astea apar și hoituri de animale umflate de apă, câini și cai goniți de haite de lupi în Dunărea de iarnă, gheața se rupe sub ei

463

(din capitolul N-am nevoie de nimic)

până dimineața, ninsoarea din noapte acoperise toate urmele, ale păsărilor cerului, ale jivinelor pădurii și ale locotenentului mort de beat și pus pe scandal, care strigase toată noaptea după femeie, își cerea dreptul cuvenit, deoarece conform evidenței pe care o ținea, acum sosise rândul coloniei noastre să-i ofere o femeie nouă, însă el se mulțumește și cu două, asta urla printre hohote sfâșietoare de râs

564

(din capitolul Testamentul)

teribil, privește fascinată Mama pusta aridă, mulțimea celor îngropați ne face cu mâna folosindu-se de ciulini și tufe spinoase, hai, ciulinilor, salvați-ne, luați și duceți departe oasele și

poveștile noastre, șușotește Mama, iar câmpia infinită doar sâsâie, răpăie, se-nvolbură, ce frumusețe, spune Mama

565

Mama e de părere că teribil și frumos înseamnă același lucru, ambele cuvinte s-au născut din iubire, Dumnezeu moare și învie în ele când le pronunți, dar ai grijă, nu rosti niciunul în van, zice, nici măcar cu prețul vieții tale, dacă rostești unul, rostește-l repede și pe celălalt, dacă vrei să rămâi în viață [...]

627

(din capitolul Cinema de lagăr)

da-da, Tata, aflat la o mie de kilometri de noi, stătea la fereastra celulei, privind departe-n zare, cât putea el de departe, razele tăioase ale privirii sale străpungeau zidurile temniței, căutându-ne pe noi prin bezna Bărăganului, iar acum în sfârșit ne-a găsit, trăiește, trăiește, trăiește, e sigur, am spus, izbucnind în hohote de plâns